

mi er blevet ét. Så bliver staten som en plantageejer i de gamle sydstaten. Som det elegant formuleres: "People ... do not own but owe their labour" (s. 13). Deres samtykke er ikke mere noget større problem. Og dertil behøves ingenlunde en revolution à la Lenins. Sådant noget sker kun i undtagelsestilfælde. "The transition to socialism, in the sense of an almost subconscious, sleep-walking sort of 'maxi-max' strategy by the state ... is likely to be peaceful, dull and unobtrusive" (s. 255).

Dette klirer deterministisk. Jasay fralægger sig imidlertid et sådant syn (s. 249). Der er ingen uafvendelig dynamik som tvinger en stat til at blive totalitær. Derimod hævder han at det for en stat er rationelt i en højere "strategisk" forstand (modsat den optimale tilpasnings "taktiske" forstand) at blive mere snarere end mindre totalitær i den udstrækning den kan slippe af sted med det, dvs. beholde et flertals støtte så længe den endnu behøver den. Om dette potentiale bliver realiseret er "a matter almost of hazard, of the fundamentally unpredictable historical setting".

Som det ses, er bogen på sin vis en traditionel rationel analyse som vi kender den fra Hobbes og Bentham og fra mængder af økonomisk og politologisk litteratur. Den understreger den øjeblikkelige ratios begrænsning, både individernes og statens, de ustandselig uventede konsekvenser af de indgreb der foretages, og dermed noget nær umuligheden af en langsigtet planlægning. Her vilde Burke have nikket bifaldende (men han nævnes ikke). Iøvrigt, hvis nogen vil mene at bogen er overhalet før sin fremkomst af udviklingen i form af Thatcher-, Reagan- og Schlüter-bølgerne, bør det bemærkes at den er langt mere radikal end disse, om hvis langsigtede virkning der jo desuden ikke kan vides meget endnu.

Der er meget mere at pirres af i bogen, for eksempel i lange afsnit om omfordeling og om demokratiske værdier (ingen af delene har det godt bagefter), og indvendinger myldrer i hovedet på én, både på det normative og det kognitive plan (for eksempel: Hvordan vilde samfundet se ud *uden* en stat?). Men det er mit gæt at bogen vil hævde sig, at Anthony de Jasay vil blive citeret og diskuteret lige så meget som Nosick, omend nok ikke som Hayek.

Erik Rasmussen

Christer Jönsson, *Superpower. Comparing American and Soviet Foreign Policy*, London: Frances Pinter Publ., 1984, 248 s., 295,00 Skr.

Både inden for disciplinen komparativ politik og international politik er egentlige komparative studier sjældne. Der er derfor grund til at skærpe interessen, når et egentlig komparativt studie bliver offentliggjort. Forfatteren er en af svensk statskundskabs dygtige og velanskrevne forskere, og bogens emne er centralt i dagens forskning og i den aktuelle debat. Kort sagt, det er med de største forventninger, man kaster sig over denne bog.

Bogen sammenligner USAs og USSRs udenrigspolitik med henblik på tre spørgsmål:

mi er blevet ét. Så bliver staten som en plantageejer i de gamle sydstaten. Som det elegant formuleres: "People ... do not own but owe their labour" (s. 13). Deres samtykke er ikke mere noget større problem. Og dertil behøves ingenlunde en revolution à la Lenins. Sådant noget sker kun i undtagelsestilfælde. "The transition to socialism, in the sense of an almost subconscious, sleep-walking sort of 'maxi-max' strategy by the state ... is likely to be peaceful, dull and unobtrusive" (s. 255).

Dette klinger deterministisk. Jasay fralægger sig imidlertid et sådant syn (s. 249). Der er ingen uafvendelig dynamik som tvinger en stat til at blive totalitær. Derimod hævder han at det for en stat er rationelt i en højere "strategisk" forstand (modsat den optimale tilpasnings "taktiske" forstand) at blive mere snarere end mindre totalitær i den udstrækning den kan slippe af sted med det, dvs. beholde et flertals støtte så længe den endnu behøver den. Om dette potentiale bliver realiseret er "a matter almost of hazard, of the fundamentally unpredictable historical setting".

Som det ses, er bogen på sin vis en traditionel rationel analyse som vi kender den fra Hobbes og Bentham og fra mængder af økonomisk og politologisk litteratur. Den understreger den øjeblikkelige ratios begrænsning, både individernes og statens, de ustandselig uventede konsekvenser af de indgreb der foretages, og dermed noget nær umuligheden af en langsigtet planlægning. Her vilde Burke have nikked bifaldende (men han nævnes ikke). Iøvrigt, hvis nogen vil mene at bogen er overhalet før sin fremkomst af udviklingen i form af Thatcher-, Reagan- og Schlüter-bølgerne, bør det bemærkes at den er langt mere radikal end disse, om hvis langsigtede virkning der jo desuden ikke kan vides meget endnu.

Der er meget mere at pirres af i bogen, for eksempel i lange afsnit om omfordeling og om demokratiske værdier (ingen af delene har det godt bagefter), og indvendinger myldrer i hovedet på én, både på det normative og det kognitive plan (for eksempel: Hvordan vilde samfundet se ud *uden* en stat?). Men det er mit gæt at bogen vil hævde sig, at Anthony de Jasay vil blive citeret og diskuteret lige så meget som Nosick, omend nok ikke som Hayek.

Erik Rasmussen

Christer Jönsson, *Superpower. Comparing American and Soviet Foreign Policy*, London: Frances Pinter Publ., 1984, 248 s., 295,00 Skr.

Både inden for disciplinen komparativ politik og international politik er egentlige komparative studier sjældne. Der er derfor grund til at skærpe interessen, når et egentlig komparativt studie bliver offentliggjort. Forfatteren er en af svensk statskundskabs dygtige og velanskrevne forskere, og bogens emne er centralt i dagens forskning og i den aktuelle debat. Kort sagt, det er med de største forventninger, man kaster sig over denne bog.

Bogen sammenligner USAs og USSRs udenrigspolitik med henblik på tre spørgsmål:

- 1) Opfører supermagterne sig ens i udenrigspolitikken;
- 2) Er supermagterne lige stærke. Har de den samme magtbasis;
- 3) Er der et supermagts fælles herredømme under etablering.

Supermagterne gennemgås i bogens første del og ligheder i deres historie, udenrigspolitiske ideologi og politiske systemer fremanalyseres.

Det fremhæves, at begge supermagter har en opfattelse af historisk mission, og at de har en global rolle. Samtidig findes i begge lande en tendens til particularisme, der opfatter supermagts rolle som regional og betoner en mere isolationistisk politik. Kombineres disse tendenser sammen med perceptioner af modstående supermagt som henholdsvis "fjende" eller "spejl" (er den anden supermagt aggressiv, eller har den den samme dobbelthed i sin politik som man selv har), får man det spektrum, hvorindenfor begge supermagters politik bevæger sig.

Analysen udvides herefter til forskellene på supermagterne, og her gennemgås deres potentielle indflydelse ved at se på ressourcer, socio-økonomisk system og tendenser i det internationale system. Der konkluderes, at USSR kun er en militær supermagt. Økonomisk set er USA stadig dominerende. Alt i alt betyder forskelle og ligheder, at selv om supermagterne begge har supermagts rolle og rolleforventningen, er deres potentielle indflydelse meget forskellig.

I sidste halvdel af bogen analyseres supermagternes adfærd inden for tre områder: Bistandsrelationer til u-landene, krisestyring i Mellemøsten og det nukleare ikke-sprednings regime. Gennemgangen bekræfter den teoretiske hypotese. Sovjet er kun en supermagt militært og har store problemer med at omsætte denne magt i indflydelse.

USA formulerer politikker på de forskellige udenrigspolitiske områder, og USSR reagerer. Der er således ikke meget, der tyder på, at supermagterne bevæger sig mod et fælles herredømme. Tværtimod er deres situation vanskelig, fordi de begge fastholder supermagtsrollen samtidig med, at deres reelle muligheder begrænses.

Bogen dækker en omfattende litteratur, men også et enormt emne. Der er derfor også ting, man kan sætte spørgsmålstegn ved. Personligt er jeg ikke glad for gennemgangen af supermagternes tredje verdens politik. Denne politik analyseres ude af sin historiske kontekst, og de skiftende motivationer fremgår ikke klart. Samtidig er gennemgangen noget overfladisk, så forskelle i landevalg, bistandstyper, etc. forsvinder. Dette er dog en mindre indvending og til en vis grad en konsekvens af den valgte struktur på bogen.

Den største mangel, som den i øvrigt fremragende bog har, er efter min mening, at der er gjort alt for lidt ud af konklusionerne. De nævnes og antydes, men diskuteres ikke. Det er synd, for de er spændende og fortjener en grundig debat.

Bogen fortjener denne debat. Den er klart struktureret, velskrevet og spændende. Alle, der interesserer sig for forholdet mellem supermagterne og deres forskelle og ligheder, bør læse denne bog.

Hans-Henrik Holm